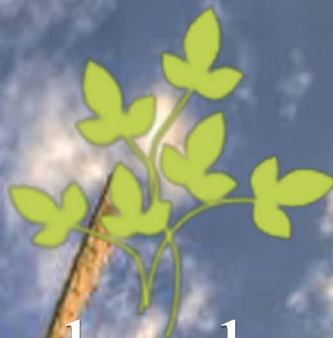

Life in

How people live in local action groups

3/2018

WWW.OE-LA.DK

**VIDIECKA
OBLAST
LAG
LÆSØ
SAMSØ
ÆRØ**

**MIESTNA AKČNÁ SKUPINA LÆSØ, SAMSØ A ÆRØ
JE ASOCIÁCIA, KTORÁ POMÁHA PODPOROVAŤ MIESTNY
ROZVOJ TROCH DÁNSKÝCH OSTROVOV ZA PODPORY EURÓP-
SKEJ ÚNIE A MINISTERSTVA VÝŽIVY DÁNSKEHO KRÁĽOVSTVA.**

EDITORIÁL

PUTOVANIE VIDIEKOM EU-REDAKCIE "LIFEINLAG"

Objektom záujmu dnešného turistu už nie je len masová návšteva veľkých prímorských letovísk, ale aj poznávanie spôsobu života, kultúrno-historických špecifik, tradícii vidieka agroturizmom a ekoturizmom. Na podporu vidieka Európska únia vyčlenila 1% finančných prostriedkov z rozpočtu štrukturálnych fondov a to z fondu poľnohospodárskeho usmernenia a vytvorila program LEADER ktorým sa jednotlivé spoločenstvá riadia. Po celom území vidieka EÚ vznikajú neziskové spoločenstvá obcí ,občanov, podnikateľského a neziskového sektora, tvoriace ucelené územia s vlastnou históriou, kultúrnym dedičstvom a rozvojovou stratégiou. V tejto dobe týchto spoločenstiev je viac ako 2300 .Redakcia „Lifeinlag“ Vám cez Vaše obecné webové stránky v rubrike Putovanie vidiekom EÚ chce predstaviť, možno inšpirovať na dovolenku, možno nájsť nového partnera pre obec, vidiecke regióny EU .

OBSAH

Ostrov Læsø.....	05
Laeské muzeum.....	07
Raj.....	09
Produkty ostrova Laeos.....	11
Morská soľ.....	13
Ostrov Samsø.....	17
Eko ostrov	19
Samso Energy Academy	21
Samso hornfiský festival	23
Produkty ostrova Samso.....	25
Turistika na ostrove Samso	27
Dánsky ostrov Aero.....	29
História ostrova	31
Solárne elektrárne.....	33
Produkty ostrova Aero.....	35
Kuchyňa dánskych ostrov.....	37
Rady pre turistov.....	41

OSTROV LAESØ

JE NAJVÄČŠÍ Z OSTROVOV V SEVER-
NOM MORI V ZÁLIVE KATTEGAT.
MÁ ROZLOHU 114,1 KM²
A ŽIJE NA ŇOM 1839 OBYVATEĽOV.
NAJVÄČŠIE MESTO JE BYRUM SO
440 OBYVATEĽMI A JE SÍDLOM
OBECNÉHO ZASTUPITEĽSTVA
OSTROVA. NA OSTROVE LAESO SA
ZACHOVÁVA VIDIECKY POKOJ A
PRÍRODNÉ KRÁSY. JE TO AKO
NÁVRAT DO TAKMER ZABUDNUTEJ
DOBY. JE TU PRIESTOR PRE
KAŽDÉHO, KTORÝ MÁ RÁD PRÍRO-
DU, LESY, PLÁŽE, KULINÁRSKE
ZÁŽITKY Z HOMÁROV, KULTÚRNEJ
HISTÓRIE SO STRECHAMI Z MOR-
SKÝCH RIAS A ĽUDOVÉHO TANCA.

LAESKÉ MÚZEUM

bolo založené dňa 22.04.1938. Od 1. januára 1985 bolo celoštátne uznávané, ako miestne kultúrne múzeum. Cieľom múzea je zhromažďovať, uchovávať a šíriť články a informácie o kultúrnej a prírodnej histórii ostrova Laeso. V múzeu nájdete informácie o rybolove na ostrove, ich metód a nástrojov. Ostrovania sú hrdí na svoju minulosť tradícii a zručnosť zo stavieb lodí. Môžete sa pozrieť na nástroje, ktoré boli súčasťou používaných pri ich práci. V múzeu sa dozviete aj o záchrannej službe na ostrove z dôvodu, že ostrov je obklopený mnohými nebezpečnými útesmi, kde záchranná služba vždy hrala dôležitú úlohu.

Laeso je jazdecký raj. Jazda na koni je pre všetkých skúsených i neskúsených, mladých aj starých, výlety sú prispôsobené nielen podľa Vašich schopností, ale podľa potreby na poníkoch alebo na konskom povoze. Jazdí sa v malých skupinách max 6 osôb.

Jezdecký & golfový raj

Na Læse nájdete veľmi krásne 18-jamkové prímorské golfové ihrisko. Niektoré jamky sú starostlivo osadené v mierne zvlnenej, pomerne otvorenej krajine s náročnými prekážkami jazier, potokov a lesov.

Na ostrove Laeso je chov včelieho poddruhu Európskej tmavej včely. Druh je chránený podľa dánskeho práva, ktoré zakazuje dovoz iných druhov na ostrov. Zákon bol porušený a dnes sú na ostrove aj bežné včely na výrobu medu. Ostrov bol rozdelený do dvoch častí pre riadený chov včiel, jeden pre každý druh.

Najväčší export produktov z ostrova Laeso, je produkcia kreviet a je jeho najväčším a popredným svetovým výrobcom. Začiatkom augusta sa na ostrove koná Laeso Jomfrummerfest festival, kde hlavnou zložkou kulinárskeho zážitku pre tisíce návštevníkov je nórsky homár.

<http://www.jomfrummerfestival.dk/>

V roku 2013 sa obnovilo na ostrove varenie piva Laeso Bryghus. I keď ponuka na trhu je veľmi veľká, výrobca sa snaží predávať pivo na ostrove ako regionálny výrobok pre turistov.

<http://www.laesoe-bryghus.dk>

**P
R
O
D
U
K
T
Y**

**O
S
T
R
O
V
A**

Jedinečná morská soľ

V stredoveku bol ostrov známy ťažbou morskej soli. Klimatické zmeny a nadmerná ťažba dreva, ktoré sa používalo pri sušení soli, ukončili výrobu v roku 1980 a v dnešnej dobe sa vyrába morská neupravovaná soľ len ako turistická atrakcia nie len pre Dánskych, ale aj turistov z celej Európy.

Táto morská soľ je považovaná za jednu z najkvalitnejších solí na svete. To je odrazené aj na jej vysokej cene.

Ovce boli vždy dôležitou súčasťou života ostrova. Stáda pomáhajú pri starostlivosti o vzhľad krajiny na ostrove. Bez oviec by sa veľké, otvorené prírodné oblasti rýchlo premenili na hustý divoký les. No najdôležitejšie využitie oviec je v mäse a výrobkov z vlny. Na ostrove v obchodoch nájdete všetko, čo s vlnou súvisí. Ovčia koža, priadze, tkané výrobky, prikrývky, textílie či plšť na topánky.

Slaná morská voda a vzduch plný minerálov Vám dodajú na dovolenke pri mori dôležité vitamíny, omladia pokožku, zbavia Vás alergie a majú takmer zázračné účinky. S myšlienkou starostlivosti o telo a vlasy v spolupráci z dermatológmi a lekárnikmi začali na ostrove vyrábať vlastné produkty “krémy, šampóny, gély” s obohatením minerálov a morskej soli.

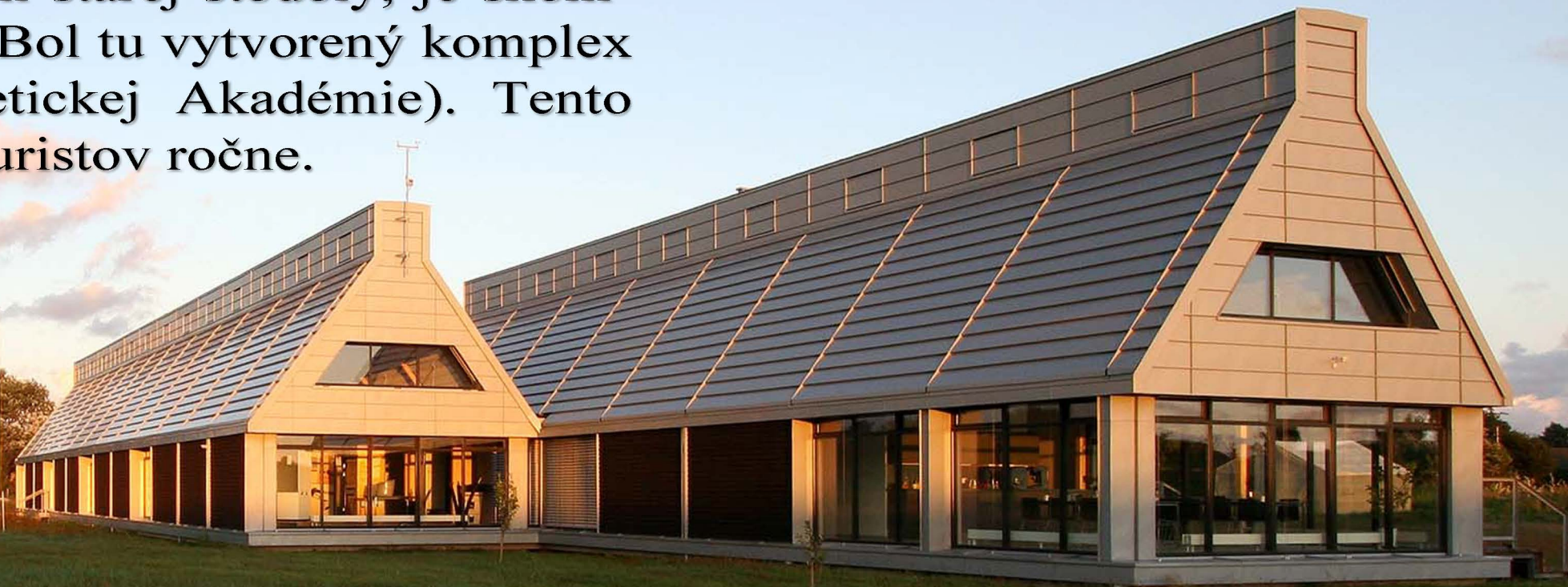
OSTROV SAMSO

DÁNSKÝ „EKO“ OSTROV SA NACHÁDZA V PRIELIVE KATTEGAT. JE 28 KM DLHÝ A V NAJŠIRŠOM MIESTE 10 KM ŠIROKÝ. JEHO ROZLOHA JE 112 KM² A TRVALO TU ŽIJE VIAC AKO 4200 OBYVATEĽOV V 22 OBCIACH S PIATIMI PRÍSTAVMI. PODĽA ARCHEOLOGICKÝCH VYKOPÁVOK OSTROV BOL OSÍDLENÝ UŽ PRED 9000 ROKMI. NAŠLI SA TU MOHYLY, KUCHYNSKÝ RIAD, HROBY Z DOBY KAMENNEJ. OSTROV V MINULOSTI OSÍDLILI VIKINGOVIA, KTORÍ TU POSTAVILI ZA ŠKANDINÁVSKEJ DOBY ŽELEZNEJ OKOLO ROKU 726 NAJVÄČŠÍ INŽINIERSKY PROJEKT A TO KANÁL KANHAVE V DĺžKE 500 METROV A ŠÍRKE 11M S PONOROM 1M. KANÁL BOL LEMOVANÝ DREVENOU KONŠTRUKCIU. VIKINGOVIA HO POUŽÍVALI NA VLASTNÚ OCHRANU A KONTROLU NAD KATEGATSKÝM ZÁLIVOM V SEVERNOM MORI.

Eko ostrov Samso je vysnívaný ideálny život budúcnosti bez peňazí. Keď žijete na ostrove, elektrina ktorú tu používate nepochádza z tradičnej dodávateľskej spoločnosti. Miestna komunita na Samso vlastní 11 z 21 pozemných veterných turbín. Veterné turbíny produkujú viac než dostatočný výkon pre pokrytie spotreby elektrickej energie celého ostrova. Ostrovná komunita získava väčšie alebo menšie množstvo peňazí v závislosti na tom, aký veľký podiel majú vo veternej turbíne. Veľké dediny na Samso sú teraz pripojené ku štyrom okresným teplárňam, to všetko pomocou obnoviteľných zdrojov energie na ohrev vody. Mimo tepelných sietí, mnohé domácnosti nahradili olejové kúrenie za solárne alebo za zemné tepelné čerpadlá, či kotle na peletky. V tejto dobe je ostrov energeticky sebestačný a 80% výroby tepla pochádza z obnoviteľných zdrojov. Dnes patrí celý ostrov k „najčistejším“ územiám Európskej únie pokiaľ ide o prepočet emisií na obyvateľa. Z ostrova sa behom ôsmich rokov stala malá energetická veľmoc, ktorá dodáva, skôr odpredáva, na pevninu nemalú časť z ročného prebytku generovaných 28 000 MWh.

EKO OSTROV

Moderný dizajn budov so základmi starej stodoly, je skompletizovaný zo solárnych panelov. Bol tu vytvorený komplex Samso Energy Academy (Energetickej Akadémie). Tento inštitút navštívi viac ako 500.000 turistov ročne.

Samso Energy Academy

Samso hornfiský festival

25. - 26. mája

Na ostrove Samso si príchod jari pripomínajú Hornfiským festivalom a rybolovom na morskú štuku. Koncom mája sa v Samských reštauráciách podáva morská štuka na rôzne spôsoby s jarnou zeleninou vypestovanou na ostrove, aby oslávili príchod rybárskej sezóny. Pokiaľ toto miesto navštívite v tomto období, môžete sa tešiť na mimoriadny kulinársky zážitok. <http://hornfiskefestival.dk>. Počas festivalu sa môžu návštevníci vydať loďou na výlet po malebnom súostroví okolo Langore. Návštevníci budú mať veľa príležitostí dostať sa blízko vtákov, rýb a divokej zveri v zátok. Môžete si zapožičať aj rybárke náčinie a pokúsiť sa uloviť si svoj obed. So svojimi 120 km pobrežia je tu skvelá príležitosť pre rybolov.

KULINÁRSKY ZÁŽITOK

AJ OSTROV SAMSO PONÚKA PRE TURISTOV VLASTNÚ ZNAČKU PIVA Z PIVOVARU V NORDBY.

Na ostrove Samso sú jedinečné dielne s ručne vyrábanými šperkmi z jantáru a sú známe pre svoj Škandinávsky dizajn. Každý kus je jedinečný. Na ostrove sa každá firma zaoberá výrobou z ekologických zložiek zo svojich produktov tak, ako to robí majiteľ likérky. Jeho ambíciou je, aby si ľudia uvedomovali, že všetko je vyrobené z bobúľ a ovocia, ktoré po generácie rastú vo voľnej prírode, alebo sa pestujú na ostrove. Zaujímavosťou ostrova je jeho mikroklima. Umožňuje pestovanie južného ovocia a to figy Likérka mení výrobu podľa zberu v ročnom období a to na jar z kvetov stromov a kríkov a na jeseň z lesných a ovocných plodov. V tomto roku začala vyrábať vlastnú zmrzlinu a len z produktov ostrova. <http://kitchenofkiki.blogspot.sk>

Vyrába sa tu veľká a široká škála ľahkých odevov z bavlny, ľanu a hodvábu. Okrem iného je známy Dánsky dizajn, za ktorý mu bola udelená environmentálna značka EÚ pre ekologickú výrobu. Vyrábajú sa tu oblečenia pre voľný čas, prácu, golf, lov, rybárčenie a plavbu pre všetky ročné obdobia. Navyše v obchodoch dostanete ostrovné špeciality, mydlá, zdravotné vankúše, jahňacie kože. Posledný víkend v auguste obyvatelia ostrova Samso oslavujú sámske produkty a špeciality. Samso komoditný festival sa zameriava na produkty vypestované, odchované či vyrobené zo surovín ostrova sámskymi poľnohospodármi a výrobcami, ktorí sú pyšní na kvalitu svojich produktov. Najväčším exportným artiklom ostrova sú zemiaky.

Turistika na ostrove

Bez ohľadu na to, či ste prišiel sám, s veľkou rodinou alebo skupinou priateľov, ostrov poskytuje prostredie pre nezabudnuteľný pobyt. <http://www.samsoe-ferie.dk/>. Od najstarších čias, každá dedina na ostrove mala svoju kováčsku dielňu. Bolo to miesto, kde sa ľudia stretávali a rozprávali sa o novinkách na ostrove, zatiaľ čo kováč podkúval koňa alebo vyrábal kované nástroje. Posledný kováč v Langemark, Ole Dam, zdedil kováčsku dielňu od svojho otca v roku 1928. Po cca. 60 rokoch služby ho venoval Samso Eko-múzeu. Nebolo to tak jednoduché, pretože sa ukázalo, že kováč len vlastnil budovu, ale nie pozemky na ktorej stála dielňa.

Dovolenka na kolesách. Ostrov je ideálny pre krátke i dlhé výlety na bicykli pre celú rodinu po nádhernej a pestrej krajine so zaujímavou architektúrou v 22 obciach. Všade na ostrove nájdete útulné reštaurácie s domáckou atmosférou. Ubytovať sa môžete na miestach, kde si navaríte ale aj nachytáte vlastné jedlo.

Samso

Využiť voľný čas môžete návštevou nevšedného Samso labyrintu. Toto zaujímavé dielo bolo otvorené v máji v roku 2000 a rozkladá sa na rozlohe 6 hektárov /12 futbalových ihrísk/ kde cestičky v labyrinte majú dĺžku viac ako 5 kilometrov.

<http://samsolabyrinten.com>

OSTROV

AERØ

AEROE JE ČAROVNÝ OSTROV S MALÝMI DEDINKAMI, ZELENINOVÝMI FARMAMI Z ROZLOHOU 179 KM² A 6863 OBYVATEĽMI S NAJVÄČŠÍM A HLAVNÝM HOSPODÁRSKYM CENTROM OSTROVA MESTOM MARSTAL S 2430 OBYVATEĽMI. AEROE JE JEDNÝM Z DÁNSKÝCH OSTROVOV V BALTSKOM MORI A ČASŤ REGIÓNU SYDDANMARK. ZÁPADNÚ ČASŤ OSTROVA TVORILA OBEC AEROESKOBING, VÝCHODNÚ ČASŤ OSTROVA MESTO MARSTAL. OSTROV AEROE JE PREKRÁSNY OBZVLÁŠŤ ZA PEKNÉHO POČASIA. POČET HODÍN SLNEČNÉHO SVITU NA AEROE JE VYŠŠÍ, NEŽ JE PRIEMER ZVYŠKU DÁNSKA A CELOROČNÁ TEPLOTA JE AJ O NIEKOĽKO STUPŇOV VYŠŠIA, AKO JE CELOŠTÁTNY PRIEMER.

HISTÓRIA OSTROVA

História ostrova Aeroe po archeologických vykopávkach preukázala osídlenie siahajúce až do doby 8000 pred naším letopočtom. **Pamiatky staroveku** sa nachádzajú po celom ostrove. Mohyly, hroby sú jasné svedectvo starovekej ľudskej činnosti.

V novodobej histórii Aeroe je obdobie vojvodstva. Počas tohto obdobia od 14. storočia do roku 1864 - Aeroe bol zjednotený a oddelený, striedavo v niekoľkých enklávach. Aeroe nespadal pod colnú kontrolu kráľovstva, čo viedlo k rozmachu pašovania, ktorý bol životným štýlom pre veľa obyvateľov Aeroe. V roku 1629 hlavné mesto Aeroeskoebing **vyhorelo po veľkom požiar**. Bola to najväčšia katastrofa v dejinách ostrova. V roku 1750 bol ostrov, predtým rozdelený do enkláv mnohých vojvodstiev.

Do roku 1864, Aeroe bol súčasťou dánskeho vojvodstva Schleswig - oblasť Schleswig/ Južné Jutsko, potom bol rozdelený medzi Dánskom (Severná Schleswig) a Nemeckom (Southern Schleswig). Po úmrtí kráľa Christian IV vojvodu z Aeroe 1622-1633 bola nájdená vlajka praporu z Gråsten, ktorá bola zložená z deviatich kusov látky v troch farbách. **Zlatožltej, zelenej, červenej**. Táto vlajka poskytla inšpiráciu k vlajke ostrova Aeroe, ktorá je dnes videná na rôznych druhoch výrobkoch z ostrova.

AEROE MÁ NAJVÄČŠIE SOLÁRNE ELEKTRÁRNE NA SVETE

AEROE MÁ NA SVETE NAJVÄČŠIE SOLÁRNE ELEKTRÁRNE, O ROZLOHE 18365 M². POKRÝVA TRETNINU SPOTREBY ENERGIE MARSTAL.

AEROE SA SNAŽÍ, ABY BOL OSTROV SEBESTAČNÝ V OBLASTI ENERGETIKY A V ROKU 2002 BOLA DOSIAHNUTÁ 40% SEBESTAČNOSŤ V OBLASTI OBNOVITELNEJ ENERGIE. DNES MAJÚ OSTROVY 80 % SEBESTAČNOSŤ V OBLASTI ELEKTRINY A TEPLA. ZA TIETO INICIATÍVY ZÍSKAL OSTROV AERO MEDZINÁRODNÉ UZNANIE A RAD PRESTÍŽNYCH OCENENÍ, AKO JE ENERGY GLOBE 2001 A UDRŽATEĽNÉ SPOLOČENSTVA PRE UDEĽOVANIE EURÓPSKEJ ÚNIE. TRI SYSTÉMY DIAĽKOVÉHO VYKUROVANIA SOLÁRNYMI KOLEKTORMI SI ZÍSKALI MEDZINÁRODNÝ OHLAS. S NEDÁVNÝM ROZŠÍRENÍM SYSTÉMU V MARSTAL JE TERAZ OSTROV NAJVÄČŠÍ VÝROBCA SOLÁRNEJ ENERGIE NA SVETE .V ROKU 2002 BOLI POSTAVENÉ TRI MODERNÉ VETERNÉ MLYNY. KRÍDLO TÝCHTO MLYNOV JE 100 M NAD ZEMOU A POKRÝVAJÚ 50% SPOTREBY ELEKTRINY OSTROVA.

[HTTP://WWW.SAEBERIET.DK](http://www.saeberiet.dk)

PRODUKTY OSTROVA

Ďalší z výrobkov ostrova je Aero mydlo, ktoré je úplne ekologické a bez umelých prísad ručne vyrábané, takže je najvhodnejšie pre našu pokožku. Vyrába sa zmiešaním bylinných alebo kvetinových extraktov a esenciálnych olejov so základom z repkového oleja.

Firma vyrába nielen mydlo ale aj špeciálne ekologické pasty zmiešané z bylinami z ostrova a morskej soli. Z ostrova si výrobky môžete odnieť v turistickom balení.

Uprostred jedného z najkrajších ostrovov Dánska nájdete pri cyklistických či peších prechádzkach malý domáci pivovar Rise bryggeri. Pivovar si dal za cieľ vyrábať hlavne kvalitné domáce pivo postavené na ekológii a výbornej chuti, ktorú oceňujú hlavne turisti.

KUCHYŇA DÁNSKÝCH OSTROVOV

DÁNSKA KUCHYŇA VYUŽÍVA PLODINY, KTORÉ SA DAJÚ PESTOVAŤ V CHLADNEJŠOM A VLNŠOM PODNEBÍ - JAČMEŇ, RAŽ, ZEMIAKY, ČERVENÁ REPA, LISTOVÁ ZELENINA, BOBUĽOVÉ PLODY A HUBY. V TRADIČNÝCH RECEPTOCH PRETO NIE JE VEĽA OVOCIA A ZELENINY. DODNES DÁNI VÝRAZNE PREFERUJÚ SVOJE PRODUKTY PRED DOVÁŽENÝMI. ČASTÉ ÚDENIE A NAKLADANIE POTRAVÍN DOKAZUJE SNAHU UCHOVAŤ POTRAVINY DLHŠIE ČERSTVÉ V ČASOCH, KEĎ NEEXISTOVALA MRAZIARENSKÁ TECHNIKA. DNEŠNÁ DÁNSKA KUCHYŇA MÁ ČASTO VEĽMI VYSOKÚ KVALITU VĎAKA PRVOTRIEDNEJ KVALITE TUNAJŠÍCH ČERSTVÝCH SUROVÍN.

Smorrebrod – v preklade " chlieb s maslom ", dánskej národné jedlo. Otvorený sendvič, ktorý je tvorený hutným tmavým žitným chlebom (rugbrod) s maslom, na ktorý je umiestnený plátok teplého, či studeného mäsa, ryby alebo syra a dochutený najrôznejšou oblohou z čerstvej alebo nakladanej zeleniny alebo omáčkou. Oblohu tvoria napríklad varené vajíčka, krúžky červenej cibule, nakladané uhorky, špargľa, mrkva, majonéza, remulády, (majonézová omáčka s nasekanou nakladanú zeleninou, korením kari, paprikou, chrenom, ančovičkami a kaparami).

Koldt bord – doslova " studený stôl ", typicky dánska záležitosť, ktorá je na Slovensku známa ako švédsky stôl.

Aebleskiver

v preklade "jablčné plátky", ide o vyprážané okrúhle cesto s plátkom jablka vo vnútri, podobné našim šiškám. Jedná sa o tradične vianočný pokrm. Často sa k nemu pije varené víno glog.

ďalšie dánske národné jedlo, ploché vyprážané karbonátky z mletého mäsa, ktoré sú populárne aj v Nemecku. Najčastejšie sa pripravujú z mletého bravčového, hovädzieho alebo teľacieho mäsa s nakrájanou cibuľou, vajíčkami, mliekom, chlebovými omrvinkami, múkou, soľou a korením. Smaží sa na panvici s bravčovým tukom.

Frikadeller

2.1

PRE TURISTOV

Do Dánska sa asi najlepšie dostanete, ale aj najlacnejšie mimo leteckej dopravy a to vlakom z Nemecka. Z Hamburgu premávajú EuroCity vlaky približne každé dve hodiny. Z Frankfurtu nad Mohanom premáva nočný vlak, ktorý si treba rezervovať. Na ostrovy sa dostanete pravidelnou leteckou dopravou alebo trajektom.

ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY SR V DÁNSKOM KRÁĽOVSTVE:

Embassy of the Slovak Republic

Vesterled 26-28

DK-2100 Copenhagen (Denmark)

Tel: +45-39209911

Fax: +45-39209913

E-mail:

slovakiskamb@vip.cybercity.dk

Consulate of the Slovak Republic

Forskerparken

Gustav Wieds Vej 10

DK-8000 Aarhus C (Denmark)

Tel: +45-86202000

Kempingy – www.dcu.dk

Redakcia: redakcia@lifeinlag.eu

Autorské práva sú vyhradené a vykonáva ich vydavateľ. Akékoľvek použitie častí alebo celku, najmä rozmnožovanie a šírenie textov, fotografií či grafov akýmkoľvek mechanickým alebo elektronickým spôsobom aj v inom než slovenskom jazyku bez písomného povolenia vydavateľa je zakázané.